

Lidia Pac-Pomarnacka, WZORY KULTURY FIZYCZNEJ A ROLE SPOŁECZNE
W GRUPACH ETNICZNYCH BAŁKANÓW: BOSZNIAKÓW, CHORWATÓW,
CZARNOGÓRCÓW

STRESZCZENIE

Celem pracy było wyjaśnienie zależności między zadaniami ról społecznych a wzorami kultury cielesnej społeczności bałkańskich: Boszniaków, Chorwatów, Czarnogórców, uwzględniających przynależność etniczną, tradycję religijną, obyczaj rodzinny, etos pracowniczy oraz polityczno-militarny proces, wynikający z bałkańskiego konfliktu wojennego. Opisując tę relację korzystam z wyjaśnień teoretycznych przedstawionych przez Andrzeja Pawłuckiego w „Naukach o kulturze fizycznej“ (2013, 2015) oraz typologii wzorów fizycznych Floriana Znanieckiego („Socjologii Wychowania“ (1930)), w której autor pokazuje związki między *urabianiem typów fizycznych* a zadaniami społecznymi.

W swojej rozprawie doktorskiej podjęłam próbę przełożenia typologii A. Pawłuckiego i F. Znanieckiego na inny obszar badawczy, bardzo złożony problemowo, a rozpoznanie wzorów kultury fizycznej wymagało uwzględnienia całego obszaru kulturowego Bałkanów, nie tylko terenu Bośni i Hercegowiny, Chorwacji i Czarnogóry.

Eksploracja wzorów kultury fizycznej została przeprowadzona równolegle w społecznościach szkolnych badanych grup etnicznych i narodowych Bałkanów. Interesowało mnie, jakie wzory kultury cielesnej są internalizowane przez uczniów oraz czy odpowiadają one wzorom kultywowanym w ich grupach etnicznych. Poszczególnymi zadaniami badawczymi kierowały następujące pytania:

- 1) Jakie wzory kultury fizycznej dominują w społecznościach bałkańskich Bośni i Hercegowiny, Chorwacji oraz Czarnogóry ?
- 2) Jakim rolom społecznym odpowiadają dominujące wzory kultury fizycznej w społecznościach bałkańskich ?
- 3) Jaki wpływ na wzory kultury fizycznej kobiet i mężczyzn ma przynależność do społeczności religijnych ?
- 4) Czy sporty tradycyjnie kultywowane przez społeczności etniczne wyzwalają potrzebę podtrzymywania agonicznego wzoru kultury fizycznej ?
- 5) Jakie wzory kultury fizycznej dominują w programach edukacji szkolnej różnych społeczności bałkańskich ?

Warunkiem rozpoznania wzorów formacji cielesnej społeczności bałkańskich była bezpośrednia bliskość wobec uczestników badań. A to zakładało określoną, **jakościową** strategię badawczą oraz wymuszało zastosowanie adekwatnych metod i narzędzi. Posłużyłam się badaniami etnograficznymi. W swoich badaniach wykorzystalam

opracowania takich autorytetów metodologii jak: Earl Babbie (2009), John i Lyn Loflandowie (2009), Krzysztof Konarzewski (2000), Graham Gibbs (2011) czy Kathy Charmaz (2009).

W procesie zbierania danych dominowała **obserwacja etnograficzna** (Rubacha, 2008). Wykorzystałam również **wywiad narracyjny** (Kos 2013), **studium przypadku** (Konarzewski 2000) oraz **analizę splotu kulturowego** (Lipoński 2004, Bronikowska 2013).

Procesem badawczym kierowała **hipoteza** wywiedziona z prawa socjologicznego, wyjaśniającego zależność między doktryną polityczną państwa – uwzględniającą zasadę nieuchronności obrony bytu w warunkach wojennego zagrożenia - religijnością społeczności etnicznych, oraz przyjmowanymi przez nie obyczajami a kulturowo "urabianą cieleśnością – rozpatrywaną w modelu dedukcyjnym jako warunek (*conditio*) pomyslnego działania w roli społecznego przeznaczenia.

W niniejszych badaniach, teren eksploracji obejmuje społeczności następujących szkół – reprezentatywnych dla trzech państw:

1. Gimnazija Mostar, Mostar, Bośnia i Hercegowina
2. OS Antuna Augustincicia, Zapresić, Chorwacja
3. Srednja Skola Ban Josip Jelacić, Zapresić, Chorwacja
4. JU Srednja mješovita škola 17. Septembar Žabljak, Czarnogóra
5. Srednjoškolski centar Srebrenica, Bośnia i Hercegowina

Osoby badane to **byli uczniowie** wskazani przez ich niegdysiejszych nauczycieli wychowania fizycznego. Po drugie, osobami badanymi byli sami **nauczyciele wychowania fizycznego** – z co najmniej 15-20 letnim doświadczeniem edukacyjno-szkolnym – pod kątem wiedzy na temat udzielanych uczniom w przeszłości i obecnie wzorów kultury fizycznej.

Badania potwierdzają ważność prawa zależności treści wychowania fizycznego, a dokładniej – przedkładanych uczniom znaczeń wzorów kultury fizycznej od czynności i zadań dorosłego życia i podejmowanych w nim ról społecznych.

Eksploracja wykazała, że każdy z wzorów kultury fizycznej przedkładany uczniom przez nauczycieli jest powiązany logicznie z rolą społeczną w dorosłości i że obowiązek przyjęcia tej roli staje się racją dostateczną – w rozumieniu metafizycznym – tego wzoru.

15-W 02.11.2015.

Lidia
Por-Pomarmache